

Oslo kommune

Kommunal plan idrett og friluftsliv 2009—2012

Sammendrag

- Introduksjon
- Sammendrag Fellesdel
- Sammendrag Sektorplan idrett
- Sammendrag Sektorplan friluftsliv
 - Hoveddel ^m/ handlingsprogram
 - Del om turveier
 - Del om badeplasser

Introduksjon

Hovedhensikten med Kommunal plan idrett og friluftsliv er å utvikle en plan for anlegg og områder for idrett og friluftsliv i kommunen. En kommunal plan er nødvendig for å søke om spillemidler.

Kommunal plan for idrett og friluftsliv har en fellesdel, laget av Friluftsetaten og Kultur- og idrettsetaten i fellesskap. I tillegg har hver av etatene laget en egen sektorplan henholdsvis for friluftsliv og idrett. Sektorplanen for friluftsliv består av 1) en hoveddel 2) en egen del om turveier 3) og en egen del om badeplasser.

Her følger et sammendrag av høringsutkastet til kommunal plan idrett og friluftsliv 2009-2012.

FELLEDEL

Innledning

Hovedhensikten med Kommunal plan idrett og friluftsliv er å utvikle en plan for anlegg og områder for idrett og friluftsliv i kommunen. For å kunne søke om spillemidler må anlegget være registrert i sektorplan for idrett eller sektorplan for friluftslivs handlingsprogram. Kommunal plan for idrett og friluftsliv er delt inn i en fellesdel, en sektorplan for idrett og en sektorplan for friluftsliv. Fellesdelen diskuterer felles utfordringer for idrett og friluftsliv i Oslo.

Felles målsetting for idrett og friluftsliv i Oslo:

Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst.

Under planprosessen har bydelene behandlet innkomne forslag til idretts- og friluftslivstiltak. Det er arrangert møter med berørte etater og organisasjoner for innspill til tekstdelen.

Følgende sentrale begreper er definert: Idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet, egenorganisert fysisk aktivitet og helse.

Friluftsliv og idrett som viktige folkehelseiltak

Idretts- og friluftslivsaktiviteter er helsefremmende og rehabiliterende fordi de bidrar til å ivareta og forbedre fysisk og mental/psykisk helse gjennom fysisk aktivitet og naturomgivelser, og fordi aktivitetene fungerer som sosiale møteplasser. På denne måten kan idrett og friluftsliv bidra til å redusere helsebudsjettene. Det er en utfordring å tallfeste alle de positive helseeffektene, spesielt for friluftslivet.

Behov for å stimulere til aktivitet

Tilgjengelige anlegg og områder er ikke nok til å få innbyggerne til å utøve idrett og friluftsliv. Stimulering og motivering vil være nødvendig for å øke andelen utøvere og sikre oppslutning for fremtiden. Det er også viktig med tilbud om aktiviteter for å nå de som kommer dårligst ut på helsestatistikken. Disse består av enkelte innvandrergreper, eldre mennesker, mennesker med funksjonsnedsettelse og overvektige mennesker.

Kampen om tilstrekkelige arealer til idretts- og friluftslivsformål

Fortsetter arealutviklingen i byggesonen slik den har gjort til nå, vil det i kombinasjon med befolkningsøkning resultere i færre arealer til idretts og friluftslivsformål. Samtidig vil antall brukere av anlegg og områder sannsynligvis øke. Dette vil kunne medføre økt slitasje og påfølgende behov for økte drifts og vedlikeholdskostnader på eksisterende anlegg og områder.

Drift og vedlikehold av områder og anlegg

I tillegg til sikring av arealer og eventuell utforming av anlegg og areal, er det sentralt å sørge for midler til tilstrekkelig drift og vedlikehold. Bruk og slitasje er i dag større enn det drift og vedlikehold klarer å holde tritt med. Mangelfull drift og vedlikehold fremskynder behovet for større rehabilitering. Anleggene blir dermed mer kostnadskrevenne enn nødvendig.

Anbefalinger:

- Byutviklingen i Oslo bør følge opp de nyeste, dokumenterte sammenhengene mellom grønne omgivelser og helse.
- Oslo kommune bør ta i bruk de nyeste forskningsresultatene på forhold omkring fysisk aktivitet, som hvilke aktivitet og organisasjonskontekst som foretrekkes, i arbeidet med tilretteleggingen for idrett og fysisk aktivitet.
- Oslo kommune mener det er viktig å synliggjøre den samfunnsøkonomiske nytten (helseeffekten) av friluftsliv.
- Oslo kommune ønsker å videreutvikle tilbudet om aktiviseringstiltak. Tilbudene bør være rettet mot befolkningen generelt og mot grupper med spesielle behov særskilt.
- Friområdenes kapasitet bør kartlegges og vurderes. Det må tas hensyn til befolkningsvekst og ønsket om å øke den fysiske aktiviteten i befolkningen.
- Det er vedlikeholdsetterslep på anlegg og områder for idrett og friluftsliv. På lang sikt gir mangelfullt vedlikehold stadig økende slitasje og akselererende behov for rehabilitering. Det er behov for å øke midler til vedlikehold.

SEKTORPLAN IDRETT

Kapittel 1 Innledning

Kommuneplanen skal hvert fjerde år gjennomgå en revidering, noe som innebærer en fullstendig saksbehandling etter plan- og bygningslovens § 20-5, med sluttbehandling i bystyret. Kommuneplan for idrett og friluftsliv 2009-2012 er resultatet av en slik revidering. Planen inneholder en langsiktig og en kortsiktig del. Den langsiktige delen inneholder målsettinger, utfordringer og behovsanalyse for en tidsperiode på 10-12 år. Den kortsiktige delen av planen består av et handlingsprogram for kommende fire år, dvs. 2009-2012 (ikke inkludert i høringsutkastet).

Kapittel 2 Overordnede føringer og målsetninger

I dette kapittelet redegjøres det for overordnede føringer og målsetninger som har innvirkning på Oslo kommunes planlegging innenfor idrett og fysisk aktivitet. Dette innbefatter statlige og kommunale utredninger, planer og dokumenter der feltet idrett og fysisk aktivitet er tema.

Kapittel 3 Resultatvurdering forrige planperiode

Evaluering av mål for perioden 2005-2008:

En overordnet vurdering er at hovedmålene nedfelt i forrige kommunedelplan har fungert som retningslinjer for etatens arbeid med idrett og fysisk aktivitet i perioden. For en gjennomgang av hovedmålene og de mer detaljerte delmålene vises det til kapittel 3 i planen.

Viktigste gjennomførte prosjekter 2005-2008:

Kunstgressprosjektet har resultert i 12 nye baner i perioden, gjenåpning av Bislett Stadion, ferdigstilling av Oppsal Arena, Humleby Fritidspark, Alnaparken ridesenter og Bygdøhus idrettshall.

Viktigste planlagte prosjekter 2009-2012:

Oppgradering av Holmenkollen i forbindelse med VM i Nordiske grener i 2011, Groruddalsprosjektet, utbygging i Søndre Nordstrand, Holmlia klubbhus, Voldsløkka idrettspark, Frogner stadion idrettspark, idrettshallprosjektet.

Vurdering av planen som politisk og administrativt verktøy:

Idrettsetaten ser gjerne at overordnede planprosesser samordnes bedre med bevilgningsprosessene slik at etatens innsats kan bli mer målrettet og i tråd med de langsiktige prioriteringer og behov. Det er også viktig å vurdere om bevilgningsprosessen i større grad bør ta høyde for tidkrevende planprosesser. Ved å bevilge midler til planleggings- og reguleringsarbeidet, vil man få et bedre beslutningsgrunnlag når endelig kostnadsramme skal fastsettes og brukernes og politikernes forventninger om fremdrift kan være mer realistiske.

Kapittel 4 Beskrivelse av nå-situasjonen i Oslo

Organisering:

Blant Oslo ungdom (14-17 år) er 42 prosent medlem av et idrettslag, en større andel er gutter enn jenter. Andelen idrettslagsmedlemskap blant de yngre har holdt seg stabil siden 1996. Blant voksne viser tall for hele landet at andelen voksne som aktiviseres gjennom idrettslaget er relativt liten (7 prosent i 2005), og har gått tilbake siden 1989. Det store flertallet av voksne trener utenfor organisasjonene, altså med venner eller på egenhånd (75 prosent i 2005). Oslo idrettskrets

er idrettslagenes lokale paraplyorganisasjon, og Oslos største frivillige organisasjon med 312 247 medlemmer per 31.12.2006. Osloidretten la ned om lag 2000 årsverk frivillig arbeid i 2005, estimert til en verdi av over 690 millioner kroner.

Aktivitet:

Idretter med størst oppslutning i Oslo i 2007 (etter medlemskap), blant både barn og voksne:

1. Fotball
2. Ski
3. Gym & turn

Blant barn og ungdom (6-25 år), er det henholdsvis gym & turn, dans og klatring som øker mest i popularitet fra 2006 til 2007 (etter medlemskap). Bandy, fotball og svømming går mest tilbake for samme aldersgruppe.

Aktivitetsprosjekter:

Mens Oslo kommune tilrettelegger for aktivitet gjennom anlegg, bevilger de midler til Oslo idrettskrets som gjennomfører aktiviteter for grupper med spesielle behov. Dette er Aktiv på dagtid, Seniorprosjektet 60 pluss, Stor og sterk og ulike prosjekter under samlebetegnelsen Osloidrettens storbyarbeid. Idrettsetaten arrangerer Barnas og ungdommens idrettsskoler, og gir bistand til arrangementet Norway cup.

Anlegg:

Kapittelet inneholder en oversikt over Oslos 59 små og store idrettshaller. Bydel Søndre Nordstrand kommer best ut i forhold til antall innbyggere per hall, mens bydel St. Hanshaugen kommer dårligst ut. Håndball er den hallidretten som har mest treningstid i Oslos kommunalt eide idrettshaller.

En oversikt over beliggenheten til byens 49 kunstgressbaner presenteres, samt en oversikt over utbredelse og anleggssituasjon for "nye" idretter: Amerikansk fotball, cricket, landhockey, rugby og futsal.

Kapittel 5 Analyse av behov for aktivitet og anlegg

Når planlegging og prioritering av idrettsanlegg gjøres, er det i alle fall tre forhold som bør trekkes inn i vurderingene: brukernes opplevde behov, demografiske endringer og aktivitetstrender.

Befolkningsparametere:

Både den generelle befolkningsveksten i Oslo og elevtallene i Oslos kommunale grunnskoler forventes å øke mest i sentrum av byen. Dette er også et av de områdene i Oslo med dårligst hallkapasitet i dag, noe som gjør utfordringene spesielt store i denne delen av byen i forhold til idrettshaller i årene som kommer.

Små idretters behov: Et aktivitetshus for dans, klatring og andre aktiviteter som for eksempel bryting og kampsport ville oppfylle både et behov for anlegg for små idretter samtidig som det kunne fungere som et sosialt knutepunkt.

"Nye" idretters behov: Med utgangspunkt i en antakelse om at anlegg genererer aktivitet, kan det være grunn til å legge bedre til rette for cricket i Oslo gjennom å gi økonomisk bistand til en ny bane for slik aktivitet i Oslo sør. I forbindelse med "nye" idretter, bør det knyttes oppmerksomhet til konsekvensene for de tradisjonelle hallidrettene når nå fotball begynner å trekke innendørs gjennom idretten futsal.

Behovet for sosiale arenaer knyttet til fysisk aktivitet: Kombinasjonsanlegg er et alternativ som legger til rette for mangfoldig fysisk aktivitet på tvers av aldersgrupper, prestasjons- og aktivitetsnivå og kulturelle skillelinjer, og bidrar med sosiale møteplasser til lokalmiljøet. Kan også inkludere kulturelle tilbud.

Arealmangel: Transformasjon av eksisterende bygningsmasse er en måte å imøtekomme arealmangelen i Oslo. Det bør også skapes ”aktive” byrom med invitasjon til idrett, mosjon og annen kulturell aktivitet.

Miljøhensyn:

Det er behov for å tenke miljø ved utbyggingen av anlegg og områder for fysisk aktivitet. Det er også viktig å tenke på konsekvensene for miljøet i forbindelse med idrett som etter hvert kan drives som helårsidretter, først og fremst fotball, og vinteridretter som kan forlenge sesongen ved hjelp av snøkanoner.

Kunstisbaner:

I forbindelse med dagens snøfattige vintre er tilrettelegging for uorganisert skøyteaktivitet på kunstis særlig relevant. Et paradoks i denne sammenhengen er at det ikke lar seg gjøre å tilrettelegge for kunstis uten stort energiforbruk.

Kapittel 6 Plan for bade- og svømmeanlegg

Oslos bade- og svømmeanlegg behandles i et eget kapittel. Kapitlet innledes med definisjoner av betegnelser som benyttes på de ulike anleggene. Anleggene som inkluderes i planen er

- Publikumsbad (åpne for allmennheten, inkluderer private bad som allmennheten har adgang til)
- Opplæringsbad (mindre bad ved skolene, benyttet av skoler og diverse grupper)
- Bad ved diverse offentlige institusjoner (brukes av eksterne enkeltpersoner eller grupper)

Det gis en beskrivelse av utviklingen av badene de siste 50 årene.

Overordnede føringer og målsetninger:

Relevante dokumenter er presentert i kapittel 2. I dette kapitlet nevnes Bystyresak av 2002 om Fremtidig drift og organisering av Oslobadene, og den målsetningen som er definert der.

Status:

Kapitlet inneholder også en anleggsoversikt over Oslobadene, bad driftet av Undervisningsbygg KF, andre offentlige bad/institusjonsbad samt private bad med offentlig tilgjengelighet.

Oversiktene inkluderer størrelse, grader, årstall for bygging og når de sist ble rehabilitert.

Kapitlet inneholder videre oversikter over brukere og besøksutvikling, og en tabell over billettpriser for Oslobadene og bad i enkelte andre norske storbyer.

Organisatoriske og driftsmessige forhold knyttet til de ulike badene er inkludert i dette kapitlet.

Behovsanalyse:

En konklusjon basert på anleggsoversiktene er at de vestlige og nordvestlige bydeler har svakere dekning når det gjelder bade- og svømmeanlegg enn øvrige bydeler. Andre forhold som bør trekkes inn i slike behovsvurderinger, er utviklingstrekk og trender hos brukerne. En rekke slike forhold nevnes i kapitlet. Også utviklingstrekk i forhold til anlegg, drift og økonomi er inkludert, og må trekkes inn i behovsvurderinger knyttet til bade- og svømmeanlegg.

Det er flere behov som skal tilfredsstilles når en skal vurdere videreutviklingen av Oslos bade- og svømmeanlegg: svømmeidrettens behov, skolenes behov, revmatikernes behov og de minste barnas behov. I tillegg må en ta hensyn til befolkningsutviklingen.

Vedlikeholdsetterslep:

Med sterke forbehold med hensyn til hva som kommer ut av en planlagt tilstands-analyse for alle Oslobadene, anslås et samlet behov for rehabilitering/vedlikehold på ca. 65 millioner kroner for Oslo-badene. I tillegg kommer utgifter knyttet til årlige/periodiske vedlikeholdstiltak og universell utforming.

Langsiktige behov for nye anlegg:

- To anlegg med varmtvannbasseng
- Flere basseng for små barn med dybde mindre enn 90 cm
- Tre nye flerbruksanlegg: Oslo vest, nord/vest og Stovner/Rommen.
- Fullverdig konkurranseanlegg i henhold til Norge svømmeforbunds kravspesifikasjoner

Kapittel 7 Mål og strategier for Oslo kommunes idrettspolitik

Felles målsetning gjeldene for Oslo kommunes arbeid med friluftsliv og idrett er som følger:

Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst.

Generelt er det ønskelig å ivareta et bredt spekter av idretts- og aktivitetsanlegg i Oslo. Målet er å til en hver tid foreta en vurdering av behovet for rehabilitering av eksisterende anlegg og se dette i sammenheng med behovet for nye anlegg. Videre skal det arbeides for å imøtekomme og ivareta nye aktiviteter og trender, og for å ivareta anlegg som brukes til nasjonale og internasjonale mesterskap.

Det vises til kapittel 7 for detaljer omkring mål og strategier, der ni hovedmål og en rekke delmål presenteres.

SEKTORPLAN FRILUFTSLIV

- HOVEDDEL m/handlingsprogram**
- DEL OM TURVEIER**
- DEL OM BADEPLASSER**

SEKTORPLAN FRILUFTSLIV – HOVEDDEL

Kapittel 1 Innledning

Sektorplan for friluftsliv skal være et styringsredskap for utvikling av friluftslivsområder som allerede er sikret gjennom arealplanleggingen. Planens handlingsprogram inneholder konkrete forslag til ervervs-, rehabiliterings- og investeringstiltak i disse friområdene.

I tillegg til hoveddelen omfatter planen en egen del om turveier og en del om badeplasser. Handlingsprogrammet i hoveddelen omfatter også turvei- og badeplasstiltak.

Sektorplan friluftsliv drøfter og gir anbefalinger også for andre tema som påvirker friluftslivet i Oslo. Alle anbefalinger er samlet i egen oversikt.

Kapittel 2 Viktige dokumenter

En rekke dokumenter gir føringer for utviklingen av friluftsliv i Oslo. Dokumentene omfatter statlig friluftslivs- og folkehelsepolitikk, lover, rikspolitiske bestemmelser og – retningslinjer, kommunale planer/dokumenter som berører friluftsliv. Pågående planarbeid er også omtalt.

Kapittel 3 Økonomiske rammer

Gjennomføring av sektorplan friluftsliv vil skje med utgangspunkt i ordinære og ekstraordinære kommunale bevilgninger, samt statlige spillemidler og andre tilskudd.

Kapittel 4 Mål og strategier

Strategier fra andre dokumenter som gir føringer for utviklingen av friluftsliv i Oslo (i stikkordsform):

Sikre blågrønn struktur, friområder med kvalitet og variert tilrettelegging, barn og unge, gjenåpne vassdrag, medvirkning, motivere til friluftsliv, helse, naturen som kilde og ramme.

Sektorplan friluftsliv – felles hovedmål for idrett og friluftsliv:

Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst.

Kriterier for prioritering av tiltak i handlingsprogrammet:

Hvem: 1. prioritet: Inaktive, barn/unge, eldre og funksjonshemmede
2. prioritet: Andre grupper i befolkningen

Hva: 1. prioritet: Rehabilitering
2. prioritet: Erverv og opparbeiding av nye områder og anlegg

Hvor: 1. prioritet: Nær boområdene
2. prioritet: Lengre unna boområdene

Kapittel 5 Resultatvurdering av forrige planperiode

Det er gjennomført en evaluering av om tiltakene i handlingsprogrammet er gjennomført. I tillegg har vi evaluert hytteprosjektet.

Gjennomførte prosjekter 2005 - 2008

En rekke tiltak for å øke friluftslivsmulighetene er gjennomført. Blant annet står 4 km nye turveier klart, og 6 km ventes ferdigstilt i løpet av 2008. En liste over gjennomførte prosjekter er vedlagt. Det er brukt i overkant av 100 millioner kroner til investeringsprosjekter i planperiodens 3 første år. I underkant av 70 millioner av disse ble benyttet til nyanleggstiltak. Omtrent 60 prosent av prosjektene i handlingsprogrammet innenfor økonomisk ramme er gjennomført, og gjennomføringsprosenten er lik på rehabilitering og nyanlegg. En del av de resterende 40% vil bli gjennomført i løpet av 2008. Evalueringen hittil tyder på at vi ligger noe etter med gjennomføringen overordnet sett.

Hytteprosjektet

Oslo kommunes hytter og bygninger på friluftslivsområdene skal i hovedsak leies ut til frivillige organisasjoner, skoler, bydeler m.fl., til allmenntilgittige formål. Kommunen arbeider med avvikling av de private leieforholdene, men dette er en prosess som tar tid på grunn tidligere inngåtte leieavtaler. 4 leieforhold er avviklet (pluss 14 på Brannfjell), 1 avvikles i løpet av 2008, og i 4 leieforhold pågår klagebehandling.

Gjennomførte verbalvedtak

De fleste av vedtakene er eller blir gjennomført i løpet av planperioden. To tiltak vil bli gjennomført i perioden 2009 – 2012. Anbefalingene om opprettelse av friluftsfond og Friluftslivets samarbeidsutvalg (FSU) i bydelene foreslås henholdsvis gjentatt og videreført med justering.

Kapittel 6 Samarbeid og friluftslivsaktiviteter

Samarbeid med organisasjoner

Friluftslivsorganisasjonene er sentrale når det gjelder å stimulere til friluftslivsaktiviteter. Organisasjonene bidrar også i stor grad til å opprettholde og utvikle friluftslivskulturen i befolkningen. I lokalmiljøet bidrar organisasjonene til eierfølelse og omsorg for friområdene.

Kommunen og organisasjonene samarbeider godt på mange ulike måter, gjennom møter, befaringer, høringsprosesser etc. Det synes likevel å være behov for å utvikle samarbeidet, for å oppnå best mulig friluftstilbud. Organisasjonene har fremmet ønske om etablering av ett samarbeidsforum for byggesonen og ett for Marka.

Anbefaling:

- Det opprettes et samarbeidsforum for grønnstruktur i byggesonen.
- Friluftsetaten tar initiativ til å utvide markasamarbeidet til å omfatte andre skogeiere i Marka innenfor Oslo kommunes grenser.

Friluftslivsaktiviteter

Å utøve friluftsliv er positive opplevelser som gir fysiske og psykiske helsegevinster. Tilgjengelige arealer for friluftsliv er ikke nok til å få alle ut i friluft. Det pågår derfor en rekke aktiviteter som stimulerer og motiverer til friluftsliv. Økt stimulering og motivering vil være nødvendig for å øke andelen som driver friluftsliv og å sikre friluftslivskulturen for fremtiden. For å vite hvorvidt vi klarer å øke oppslutningen omkring friluftslivsaktiviteter bør oppslutningen kartlegges og overvåkes over tid.

Friluftslivet er i stadig endring, og aktivitetene bør samtidig tilpasses befolkningens forutsetninger for og ønsker om å utøve friluftsliv.

Tilbudet av friluftslivsaktiviteter er så mangfoldig at det vil være nyttig for befolkningen at Oslo har en overordnet oversikt over tilbudet.

Organisasjonene er sentrale i arbeidet med å tilby stimuleringstiltak. Kommunens ansvar er i hovedsak fysisk tilrettelegging for friluftsliv. Samarbeidet mellom kommunene og organisasjonene er godt, men kan videreutvikles. På grunn av økende fokus på sammenhengen mellom helse og friluftsliv, bør kommunen ta på seg et større ansvar enn tidligere.

Friluftslivsaktivitetene bør være mangfoldige. Det er spesielt viktig å stimulere barn og unge til friluftsliv. Friluftsglede og –kunnskap tidlig i livet gir grobunn for friluftsliv også i voksen alder. Alle skoler og barnehager bør ha et grøntområde i nærmiljøet og opplæring i uteskole som grunnlag for lek og læring i friluft, og det bør legges til rette for gjennomføring av dette. I tillegg er det viktig med spesielt fokus på folk med funksjonsnedsettelse og de med ikke-vestlig innvandrer bakgrunn.

Anbefaling:

- Det bør opprettes en stilling i Friluftsetaten for videreutvikling av tilbudet av friluftslivsaktiviteter i Oslo. Stillingen bør:
 - I samarbeid med organisasjonene og Utdanningsetaten, koordinere arbeidet med at alle skoler etablerer uteskole.
 - Opprette og holde oppdatert en oversikt over friluftslivsaktiviteter i Oslo.
 - Være Friluftsetatens kontaktperson inn mot kommunens folkehelsearbeid.
 - Sørge for at kommunen har et tilfredsstillende system som måler oppslutningen omkring friluftslivsaktiviteter over tid.
 - Videreutvikle friluftsetatens aktiviteter rettet mot barn og unge
- Det bør bevilges midler til å iverksette Forskrift for tilskudd til friluftsliv- og naturvernorganisasjoner i Oslo, vedtatt av bystyret 25.10.2006.

Friluftslivets samarbeidsutvalg

Friluftslivets samarbeidsutvalg (FSU) er opprettet i 12 av 15 bydeler i forbindelse med revisjon av sektorplan for friluftsliv. Utvalget består av seks medlemmer med lokal tilknytning. Målet er at FSU skal fungere som en ressursgruppe for bydelen, i saker som angår friluftslivet. Idretten har tilsvarende ISU. De fleste FSU'ene fungerer ikke som permanente organ og trenger oppfølging.

Anbefaling:

- Det opprettes et sekretariat som kan drifte de FSU'ene som fungerer dårlig. Sekretariatet drives av Oslo og Omland Friluftsråd i samarbeid med Friluftsetaten. Utformingen av oppgavene til sekretariatet gjøres av OOF og Friluftsetaten i samarbeid. Ved neste revisjon av sektorplan friluftsliv gjøres en evaluering.

Kapittel 7 Anlegg og områder for friluftsliv

Sikring av byens blågrønne struktur – arealer og kvalitet

Grøntområdene i byen er av grunnleggende betydning for befolkningens helse og trivsel. Områdene gir ulike møteplasser med mulighet til sosiale aktiviteter, ro og ettertanke, og er av den grunn attraktive for et mangfold av befolkningen. Byens blågrønne struktur er med på å sikre biologisk mangfold og viktige økologiske funksjoner.

Blågrønne områder er redusert i omfang, mens regulerte friområder har økt. Med forventet befolkningsvekst vil antall m² regulert grøntareal pr innbygger reduseres.

Friområdene i byggesonen er en begrenset ressurs på grunn av stor byvekst og fortetting. Sikring av blågrønn struktur er derfor en et prioritert satsingsområde i Oslo, og flere tiltak er satt i gang.

Oslo er i ferd med å utvikle metoder som kan måle endringene i grønnstrukturen i byggesonen. Overvåkning av endringer i grøntstrukturen vil bidra til å sikre friområder i byen for nåværende og fremtidens innbyggere. Dette verktøyet bør måle endringer av både utstrekning (arealomfang) og innhold (kvalitet). Gode normer og indikatorer er viktige verktøy for videreutvikling av byens grøntstruktur. Revisjon av grøntplanen vil kartlegge og sikre nye områder, og handlingsplan for stille områder legger føringer for ivaretagelse og videreutvikling av stille områder. En nasjonal oversikt over endringer i områder til friluftsliv er etterspurt fra statlig hold. En metode som utvikles i Oslo kan også bidra utviklingen av et verktøy på nasjonalt plan.

Det er behov for å sikre variasjon og kvalitet i friområdene (natur, kultur eller aktivitet), samt å etablere felles retningslinjer for utvikling og forvaltning. Byens friområder bør utformes slik at de motiverer til økt fysisk aktivitet, spesielt hos de i befolkningen som har dårlig helse. En mulig måte å løse dette behovet på, er å lage bydelsvise, strategiske parkplaner. Parkplanene vil være på nivå mellom grøntplanen og enkeltvise investeringsprosjekter. En overordnet brukerundersøkelse vil være nyttig for å kartlegge befolkningens ønsker for utforming i parkene. En slik undersøkelse bør derfor gjennomføres i forbindelse med utarbeidelse av parkplanene.

Friområdene er mye brukt. Som følge av at drift og vedlikeholds nivået på eldre friområder ikke har vært på nivå med den intensive bruken, har slitasjen økt, og områder fremstår i dag med et vedlikeholdsetterslep. Nye anlegg er i god stand og har et driftsnivå i takt med bruken. Det er et visst etterslep på erverv og opparbeidelse av turveier og friområder. Friområdeprosjektet i regi av Friluftsetaten og Eiendom- og byutviklingssetaten er i ferd med å rette opp deler av dette. Det er også et visst etterslep på planting av trær.

Grøntområdene i Oslo forvaltes av ulike kommunale, statlige og private enheter. Det er en utfordring å utvikle koordineringen mellom aktørene, slik at forvaltningen blir mer enhetlig og forutsigbar.

Det er behov for økt innsats på oppfølging av ulovlig bruk av friluftslivsområdene. Med ulovligheter menes for eksempel ulovlig oppføring av bygninger og privat bruk av friområder som utvidelse av hager og kasting av hagefall og søppel. En økt innsats bør i første omgang ta for seg kartlegging av omfanget og oppfølging av etterslep.

Flere friområder i kommunalt eie er av ulike grunner ikke blitt realisert som friområde, og dagens bruk er derfor ikke i samsvar med reguleringsformålet. Det er behov for å få oversikt over omfanget og vurdere hvordan regulering og bruk kan bringes til samsvar.

Anbefaling:

- Det foreslås et prosjekt som kartlegger og følger opp etterslepet av registrerte ulovligheter i friområder.
- Det foretas en kartlegging av hvilke kommunalt eide friområder som benyttes i strid med reguleringsformålet. Samsvar mellom formål og bruk bør etableres.
- Det bør utarbeides en strategi for utvikling av friområdene i byggesonen – bydelsvise parkplaner.
- Friområdeprosjektet videreføres etter at avtalen mellom DN og Oslo kommune utløper i 2009.
- Oslo kommune utvikler et system for å overvåke arealendringer i byens blågrønne struktur

Biologisk mangfold

Naturkvalitetene er en av bærebjelkene til friluftslivet. Samtidig gir biologisk mangfold økt naturopplevelse. Hensynet til naturverdier må være en viktig premiss ved tilretteleggingen for

friluftsliv. Utfordringene er blant annet knyttet til slitasje og tråkk i sårbare naturområder, forstyrrelse av dyre- og planteliv, mudring og inngrep i våtmarks-/naturområder ved sjøen, etablering av turtraseer (veier, stier og løyper), opparbeiding til park, utøvelse av intensivt friluftsliv og skjøtsel for å ta vare på naturverdiene i kulturlandskapet.

Anbefaling:

- Hensyn til bevaring og utvikling av biologisk mangfold skal vektlegges tungt ved tilrettelegging for friluftsliv.

Friområder og parker i byggesonen

Parkene tilfører luft og åpne rom til den tette byen. I parkene kan folk søke ro, meditasjon og visuelle opplevelser i form av blomster, trær, kunst, vannarrangementer og design. Parkene er del av byens kulturhistorie og er viktige sosiale møteplasser. De større parkene er i tillegg arenaer for fysisk aktivitet og ”urbant friluftsliv”. Oppsummert representerer parkene et betydelig positivt bidrag til bybefolkningens mentale og fysiske helse.

Det er ønskelig å bevare og utvikle et mangfold av opplevelser og aktivitetstilbud, spesielt i de største parkene. Målet må være at disse parkene skal ha tilbud til alle byens beboere, uavhengig av alder, etnisk bakgrunn, fysisk og mental tilstand.

Friområder med liten tilrettelegging og naturpreg kan tilby andre kvaliteter enn parkene. Disse områdene er spesielt viktige for barns frie lek. Kroppsbeherskelse og lek i naturområder påvirker barns evne til teoretisk læring. Tilgangen på slike områder i byggesonen er begrenset. Områdene har også verdi for voksne, byens økologiske funksjon, og dyre- og plantelivet i byen.

Friluftsetaten har forvaltningsansvaret for sentrale parker og større, sammenhengende friområder i kommunal eie. Bydelene har forvaltningsansvar for lokale parker og nærmiljøanlegg innenfor sine grenser.

Det er behov for tyngre vedlikehold og rehabilitering i parkene som Friluftsetaten forvalter. Det gjenstår å erverve og opparbeide noen regulerte områder. Rehabiliteringsbehovet i de parkene som Friluftsetaten forvalter er estimert til 133 millioner kroner.

Temakart over friområder i byggesonen er vedlagt.

Friområder langs vassdrag

Vassdragene har stor betydning for friluftsliv, der de ligger åpne og tilgjengelige. Opplevelseskvalitetene er knyttet til både natur og kultur, i tillegg til selve vannet.

Det er mulig å ferdes langs eller nær hovedvassdragene, også i byggesonen. Noen steder er tilgjengeligheten begrenset, blant annet på grunn av innmark og drikkevannsrestriksjoner. Det er flere steder behov for tilrettelegging, for eksempel utvikling av turveier og turstier.

Mange fisker i Marka. I byggesonen er det behov for å bedre fiskemulighetene. Bading og padling er andre viktige friluftaktiviteter i vassdrag.

Kommunen ønsker at lukkede vassdrag gjenåpnes der det er mulig. Prioriterte hovedvassdrag er Frognerelva, Hovinbekken og Alna.

Det er viktig at vegetasjonsbelter langs vassdrag opprettholdes og reetableres, der det er mulig og hensiktsmessig. Bunnsubstrat og sidekanter/bredder i vassdragene bør ha naturlig utforming, dersom dette lar seg kombinere med andre hensyn, for eksempel erosjonsvern. Naturlig utforming er viktig også ved gjenåpning.

Temakart over nedbørsfeltene i Oslo er vedlagt.

Friområder i fjorden, på øyene og langs strandsonen

Strandsone, sjø og øyer utgjør en stor del av Oslo kommune, og er populære arealer for befolkningen, spesielt i sommerhalvåret. Samtidig er flere av strandområdene i byggesonen utilgjengelige for allmennheten.

Gjennom strandsoneprosjektet arbeides det med å gjøre strandsonen mer tilgjengelig. Et viktig virkemiddel er etablering av kyststi; en trasé for ferdsel langs sjøen, med varierende grad av opparbeiding.

Mange av øyene har fergeforbindelse. Øyene gir gode muligheter for bading, soling, turgåing, lek, fiske og andre friluftaktiviteter. Det er naturlig å framheve Hovedøya, som ligger nær byen og rommer store verne kvaliteter, samt Langøyene som med sine fine strender og store gressletter som gir stor kapasitet.

Friluftsområdene på øyene har over tid hatt en bruk og ekstraordinær slitasje i sitt maritime miljø, som ikke har stått i stil til drifts og vedlikeholdsbehovet. Det er derfor behov knyttet til rehabilitering og standardheving av friluftstilbudet på øyene.

Kystleden er et organisert nettverk av enkle overnattingsplasser langs kysten, primært for ro- og seilbåter. Tilbudet er under utvikling, og flere kystledhytter er under etablering. Oslofjorden Friluftsråd administrerer ordningen med kystledhytter.

For å gjøre plass til et så mangfoldig tilbud som mulig er det behov for flere utsetningsplasser for småbåter, kajaker og kanoer. Utsetningsplasser gir flere anledning til bruk av båt på fjorden. Utsetningsramper for småbåter gir også redusert behov for å etablere småbåthavner og bryggeanlegg. Det er registret et økende antall behov for småbåtplasser. Dette er under utredning.

Hovedutfordringene for friluftslivet i og ved fjorden, er å gjøre mer av fjorden allment tilgjengelig for friluftsliv og rekreasjon, samt å øke kvaliteten på friluftstilbudet i fjordområdet. I deler av fjorden, spesielt nær land og i trange farvann, konkurrerer friluftinteressene med andre interesser. For eksempel vil trafikk med (større) båter kunne være til ulempe og risiko for bading, fiske, padling, roing, seiling m.m. Det er en utfordring å avveie de ulike brukerinteressene opp mot hverandre.

Anbefaling:

- Oslo kommunes grense bør endres til å inkludere Langøyene, Husbergøya og Skjælholmen.

Marka

Marka er landets viktigste og mest brukte friluftslivsområde. I internasjonal sammenheng er Oslo i en særstilling ved at store og sammenhengende friluftslivsområder ligger i direkte tilknytning til byen. Alle Oslos innbyggere kan uansett bosted nå en innfallsport til Marka i løpet av en halv time. Stiene, skiløypene og veiene i Marka er de viktigste tiltakene for å ta i mot og spre turtrafikken. Serveringsstedene er for mange et mål for turen.

Den nye markaloven som er ute på høring, vil sette strenge grenser for tekniske inngrep og anlegg. Utkastet foreslo å ikke regulere skogbruket, men Oslo gikk i sin høringsuttalelse inn for at også skogbruk skal omfattes. Hva som blir vedtatt er uklart i skrivende stund. Snøfattige vintre som følge av klimaendring, gir utfordringer for løypepreparering. Avveining mellom løypestandard og omfanget av preparering blir viktig. En annen utfordring er avveiningen mellom idrettsanlegg og friluftsliv. Drikkevannsrestriksjoner gir føringer for tilrettelegging, ferdsel og opphold.

Den kommende Markaloven, mål- og retningslinjer og Flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger (vedtatt av bystyret) gir føringer for utvikling av friluftstilbudet i de delene av Marka der Oslo kommune er grunneier.

Temakart over friluftslivsmuligheter i Marka for sommer og vinter er vedlagt

DEL OM TURVEIER

Turveinettet i Oslo har mange viktige funksjoner. Turveiene skaper sammenheng i Oslos grønnstruktur. Gjennom hovedturveinettet bindes byens parksystem sammen, og videre knytter det parksystemet til fjorden og Marka. Turveiene er både ferdselsårer og transportkorridorer for myke trafikanter, samt viktige rekreasjonsområder i seg selv. De er arenaer for urbant friluftsliv og fysisk aktivitet, og representerer gjennom dette et betydelig positivt bidrag til befolkningens helse og velvære. I tillegg gir turveiene levesteder for planter og dyr, og er transport- og spredningskorridorer for disse.

Mål og strategier for hovedturveinettet

Hovedmål:

Oslo skal ha et ferdig utbygd hovedturveinett i god stand, innen 2025.

Strategier

- Opparbeide nye turveier i tråd med årlige vedtatte investeringsbudsjetter. Benytte utbyggingsavtaler for å gjennomføre regulerte turveier der dette er mulig.
- Økt satsing på rehabilitering av eksisterende turveinett. Arbeidet gjøres i tråd med årlige vedtatte investeringsbudsjetter.
- Øke driftsstandarden på hovedturveinettet, slik at investeringene kan ivaretas og de kvaliteter som finnes i anleggene sikres.
- Opparbeide og drifte turveiene i samsvar med miljøvennlige og bærekraftige drifts- og planprinsipper.
- Etterstrebe tilgjengelighet for alle (universell utforming) i turveinettet.

Følgende kriterier legges til grunn ved prioritering i handlingsprogrammet:

1. Strekninger som gir stor forbedring av sammenhengen i turveinettet
2. Oppnå tilfredsstillende standard på dagens turveier
3. Geografiske satsningsområder

Av det totale turveinettet på 279 km er ca 78 % opparbeidet. Det er behov for 28 stk. planfrie kryssinger (broer eller underganger). Det er behov for planmessig sikring av 34 km turvei. 30 % av turveinettet ligger på privat eller statlig grunn eller har uavklarte eierforhold. Disse arealene bør sikres ved erverv eller bruksrettsavtaler. Opparbeiding av manglende lenker i turveinettet vil koste anslagsvis 650 mill kroner (ekskl. regulering, erverv, samt evt. toaletter og belysning).

Mer enn halvparten av turveinettet som Friluftsetaten forvalter er i relativt god stand. For 55 km er det ikke behov eller kun behov for enkle vedlikeholdstiltak. 7 km har behov for total rehabilitering. For resterende 35 km er det behov for noe enklere rehabilitering før strekningene får tilfredsstillende standard.

Det foreslås en stor satsing på rehabilitering, slik at hele turveinettet kan oppgraderes i løpet av 4 år, med oppstart i 2010. En total rehabilitering til tilfredsstillende standard vil koste anslagsvis 35 mill kroner. Til innhenting av vedlikeholdsetterslep på resterende nett er det behov for 13,5 mill kroner i tillegg.

Dagens driftsstandard for deler av turveinettet har i mange år vært for lav i forhold til slitasjen. Nyanlagte turvestrekninger er i de senere år fulgt opp med økt satsing på drift, og gir attraktive og velholdte turveier. Det er svært viktig å ha et tilstrekkelig vedlikeholds nivå på alle turveiene. Slik vil investeringene ivaretas og befolkningen får opplevelsesrike turveier å benytte.

Når deler av turveiene også er hovedsykkelveier, kan dette skape konflikter mellom turgåere og syklistene. Hovedsykkelveien med dens standardkrav kan være vanskelig å innpasse i for eksempel naturområder.

Anbefaling:

- Friområdeprosjektet bør videreføres etter at avtalen mellom Oslo kommune og staten utløper i 2009.
- Hovedsykkelveinettet søkes lagt utenom turveinettet

DEL OM BADEPLASSER

Oslos bademuligheter langs strandlinja, på øyene, langs vassdragene og ved innsjøene blir gjennomgått i denne delen.

Bading er en populær aktivitet i sommerhalvåret og utføres av rundt 65 % av befolkningen. Aktiviteten er spesielt populær blant barn og unge og hos inaktive. Begge disse målgruppene er prioritert i sektorplan friluftsliv.

Oslo har i dag til sammen 55 registrerte badeplasser hvorav 36 av disse i varierende grad er tilrettelagt for bading, mens 19 ikke har noen form for tilrettelegging. I tillegg er det regulert inn tre badeplasser i fjordbyområdet. Utover de 55 registrerte badeplassene er det muligheter for bading i en rekke skogsvann i Marka og langs flere strekninger i strandsonen og langs vassdragene.

Mange av badeplassene har en intensiv bruk i sommerhalvåret. Det kreves derfor en høy standard på badeanlegg og økt drift og vedlikehold. I dag er flere av badeplassene svært nedslitte og har et stor vedlikeholdsetterslep, da drift og vedlikehold av anleggene ikke har stått i forhold til bruken. Dette gjelder spesielt de tilrettelagte badeplassene i strandsonen og på øyene. Toalettene på flere av badeplassene er i spesielt dårlig forfatning. Det er allerede bevilget midler til å gjøre flere av badeplassene mer attraktive. Gjenværende utviklings- og rehabiliteringsbehovet for badeplassene i Oslo er samlet estimert til ca 80 millioner kroner.

Den viktigste utfordringen med å sikre tilgjengelige bademuligheter i friluft for Oslos befolkning er knyttet til å bevare og utvikle den blågrønne strukturen. Dette gjelder særlig strandsonen. Utbedring av badevannskvalitet i vassdrag og langs sentrumsnære strekninger av strandsonene pågår. Videreføring av dette arbeidet vil kunne åpne muligheter for bading i sentrale områder som tidligere ikke har vært egnet til bading.